

культура

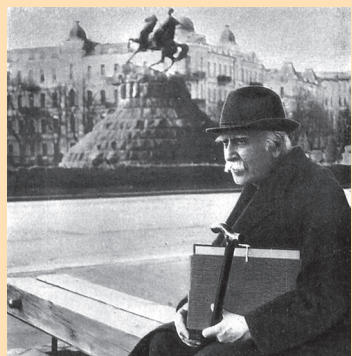
К...

щоп'ятниці

всеукраїнський гижневик 2010 р.

і життя

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Невідомий Левко Ревуцький
стор. 7-10

«БІГ» Валентина Бібіка
стор. 2-3

Мистецький Арсенал узявся за старе
стор. 4-5

Із Новим роком та Різдвом Христовим!

головний редактор
журналу «Музика»,
редактор однойменної
рубрики
Ольга ГОЛИНСЬКА

репортер

«БІГ» ВАЛЕНТИНА БІБІКА: повернення на Батьківщину

Анна ЛУНІНА

«Що бачиш, те й пиши, а чого не бачиш, писати не слід», – так у «Театральному романі» Михайло Булгаков сформулював закон творчого ремесла. Життя в усій суперечливості, складності, часом безглузості й жорстокості відображається у творах письменника

Майстра любили, обожнювали, разом із тим лаяли, таврували, принижували. Його твори ставили в театрах, екранізували, музично відтворювали...

ІСТОРІЯ

П'єса «Біг» лягла в основу однойменної опери Валентина Бібіка, світова прем'єра якої відбулася в Національній філармонії України. Написана 38 років тому, 1972-го, вона лише зараз побачила світло рампи. Хоча 1973 року повним ходом ішли репетиції в Малому оперному театрі в Ленінграді (тепер Санкт-Петербург), але за кілька тижнів до показу твір заборонила до постановки радянська цензура.

Цього року Валентині Бібіку виповнилося 67 років. Шкода, що композитор не дожив до знаменної події, бо усе життя мріяв побачити своє оперне дітище на сцені.

Ми стали свідками концертного виконання, але

сподіваємося, що театраль-но-сценічне ще попереду. То було, без перебільшення, екстраординарне явище, котре осявали геній Михайла Булгакова, ім'я Валентина Бібіка, знане, на жаль, більше у світі, ніж в Україні, й сама опера з величезною кількістю дійових осіб, колосальним хоровим масивом і складним оркестровим блоком. У наш досить непростий час недбалого ставлення до культури й певної деградації музичного театру постановка сучасної опери – справжня сенсація. Але головне, що прем'єру здійснили не в Росії і не в Ізраїлі, де останні роки жив композитор, а саме в Україні. Тож постановка «Бігу» в Києві – це його повернення на рідну

землю, що вельми співзвучно тематиці самого твору.

Імпрезу організував Роман Кофман. Він задіяв Академічний симфонічний оркестр Національної філармонії України, який професійно впорався із завданням, три хорових колективи і дев'ятнадцять вокалістів. Йому також належить виконавська редакція твору. Окрім того, Роман Кофман виступив ще й у ролі режисера-постановника, перетворивши статичне концертне втілення опери на сценічне дійство.

При написанні твору Валентин Бібік цілковито керувався драматургією Михайла Булгакова. Такий підхід зовсім не означав буквальної, слово в слово, відповідності булгаковському

репортер

текстові. Так, наприклад, замість восьми картин п'єси, композитор залишив шість, пропустивши третю й четверту. Але в цілому опера сприймалася як музичний еквівалент літературного першоджерела.

РЕЖИСУРА

Кофман запропонував строге оформлення спектаклю. Усі виконавці, вдягнені у чорне, за винятком другорядних солістів, упродовж всієї вистави перебували на сцені. При цьому герої, поки брали участь у дії, були звернені обличчями до глядачів, а коли ж тимчасово вилучалися з процесу, поверталися до зали спиною. Чорна низка спин спричиняла ефект ширми, таких собі театральних куліс. Іще був уведений Читець (Борис Лобода), який розташувався біля диригентського пульта. Поруч із ним стояв журнальний столик із лампою, що створювало атмосферу камерної інтимності, домашнього комфорту. Читець перед усіма шістьма картинами робив коротку змістовну преамбулу. Кожній дії, а їх в опері три (по дві картини у кожній), передувала дзвінка кіт дзвіночка. Короткочасно гасло світло. Словом, усе було, як у справжньому театральному спектаклі.

На цьому сценічні новачки режисера не закінчилися. На початку вистави з'явилися два персонажі, які, пройшовши через глядачевий зал, розташувалися на сцені поряд із диригентом на його подіумі. Один із них – Хлопчик-турок (Єлизавета Ліпінюк). Інший – сухорлявий, високий здоровань у доволі дивному вбранні – брудних джинсах і сорочці, в'язаній шапці на розпатланому волоссі (Тарас Бережанський). Режисер доручив їм різні рольові функції. У сцені в Константинополі Хлопчик-турок проспівав дуже гарний східно-орнаментальний вокаліз. Разом із тим він слухав Читеця, який пошепки читав книжку. Так виникав паралелізм: п'єса читалася й од-

разу озвучувалася. Рослий напарник першу половину вистави просидів на диригентській підставці, а другу – на ній проспав. Щоправда, був момент у третій дії, коли він зненацька підповився для того, аби французькою (!) мовою прокричати кілька слів, – виступив у ролі Антуана Грищенка (лакея Парамона Корзухіна). Приголомшуючий ефект привніс у дійство своєрідну ноту гумору...

Крім усього, чудернацький чоловік періодично виймав зі свого мішка різні атрибути й подавав Хлопчиків-турку, а той розвішував їх на попів три співаків. Предмети символізували образне амплуа кожного персонажа – слугували певним орієнтиром для слухача-глядача. Так, червоні кульки специфічної форми означали закохані серця Сергія Голубкова і Серафими Корзухіної. Значних розмірів портфель висів на пультах Парамона Корзухіна, ніби викриваючи шахрая-бюрократу. Мотузказашморг звисав з попів-тра Хлудова, тарган вказував на тарганячого царя Артура Артуровича... Цей режисерський хід став яскравою сценічною знахідкою.

Режисер-постановник цікаво обіграв епізод тарганячих перегонів. Хор хлопчиків усівся прямо на сцені. Кожний юний співак,

викрикуючи фразу «Побігли!», помахував перед собою рукою, неначе візуалізуючи хаотичний рух тарганів біговими доріжками.

Проте не вдалася сцена картярської гри між Григорієм Чарнотою і Парамоном Корзухіним. Вона музично озвучується тривалим інструментальним фрагментом «а-ля-джаз», що тяжіє до стилістики свінгу. Це одне з найефектніших місць опери, майстерно відтворене ансамблем солістів із віртуозною партією контрабаса. А в цей час на сцені Хлопчик-турок і його партнер пасивно й мляво розглядали та перекладали з місця на місце карти.

ВИКОНАННЯ

Незважаючи на деякі огріхи в режисурі, сценічних удач було набагато більше. Дехто з солістів, навіть попри зовнішню статичність, віднайшов переконливе й виразне виконавське вирішення образу свого героя. Це – Тарас Штонда (генерал-майор Чарнота), Михайло Ракосій (Хлудов), Сергій Бортник (Парамон Корзухін), Ольга Табуліна (Люська). Вони не тільки точно виспівували партії, а й емоційно інтонували їх, застосовуючи задля втілення ролі міміку й жести.

Слід віддати належне, сталися всі співаки, що вияв-

лялося, зокрема, у професійному знанні нотного тексту, але, на жаль, прикладів його артистичної подачі було обмаль, тому запам'яталися далеко не всі. Дивне відчуття залишила вокально та й сценічно скута виконавиця партії Серафими Алла Родіна. А в неї ж одна з головних партій! Байдухо відстороненим сприймався і Голубков (Анатолій Юрченко). Перебуваючи на сцені поруч, вони, здавалося б, могли обіграти любовні діалоги, але за весь спектакль так жодного разу й не подивилися один на одного.

Ефектним підсумком оперного показу став розгорнутий оркестровий епілог, де імітувалися перекази морських хвиль, які потім змінилися звуковими краплями, немов сніжинками, що падають. Такі образи підказали музика й сюжет. Адже Серафима, Голубков і Хлудов із Константинополя повертаються назад у Росію, де йде сніг, за яким так скучила Серафима.

Однак фінальний акорд в опері – православна молитва, виконана хором а cappella. До речі, молитви звучали після кожної з шести картин твору. А молитва – це символ чистоти й безгрішності, це божественна константа, катарсис.

заступник головного редактора Видавництва, редактор рубрик «Богема», «Далі буде» Алла ЧЕРДИНЦЕВА

антикварний салон

Мистецький Арсенал узявся за старе

Алла ЧЕРДИНЦЕВА

Третій Великий антикварний салон 2010 уперше пройшов у Мистецькому Арсеналі, зібравши провідних «гравців» антикварного ринку з представницькими колекціями, а також представив на суд широкої публіки маловідомі шедеври вітчизняного сакрального мистецтва XVI–XVIII століть

Особливу увагу відвідувачів привернула масивна срібна шата кіота ікони Троїцько-Іллінської Божої Матері з Троїцького собору Чернігова (зберігається у запасниках Чернігівського обласного історичного музею ім. В. Тарновського). Шедевр, захищений скляною вітриною, впав у око в самому центрі експозиції, немов запрошуюючи сфотографуватися (чим багато хто скористався). Залишається лише гадати, наскільки досконало виглядала сама давно втрачена чудотворна ікона Богоматері.

МОЛИТВА ЗА ГЕТЬМАНА МАЗЕПУ

У 1658 році Троїцько-Іллінську Божу Матір написав чернець Григорій Дубинський, а 1662-го вона стала чудотворною: упродовж тижня Богородиця на іконі плакала. Невеличка Іллінська церква, де знаходився лик, не вмещала віруючих, які бажали вклонитися диву, отже згодом Божу Матір перенесли до нового Троїцького собору, збудованого коштом (він виділив 10 тис. злотих) Івана Мазепи; до речі, сьогодні дослідники вважають, що образ Івана Предтечі, який зберігся в цьому храмі, списаний з са-

мого донатора. Наприкінці XVII століття гетьман замовив і шату для Троїцько-Іллінської Божої Матері. На думку сучасних учених, її за досить короткий час створили золотарі київ-

ського золотарського осередку. У сріблі зобразили навіть літній військовий табір самого Мазепи!

У роки «войовничого безбожжя» іконописний шедевр був втрачений, а оклад збе-

рігся лише тому, що потрапив до музею (з 1929-го Троїцький собор став заповідником). Довгих 80 років він пролежав у розібраному вигляді – як 18 срібних пластин. Лише у 2010-му вбрання Богоматері відреставрували фахівці київського Національного науково-дослідного реставраційного центру України – меценатом виступив фонд «Україна – XXI століття» Богдана Губського. Вперше оновлена святиня експонувалася в Українському музеї в Нью-Йорку.

Присутність на Антикварному салоні легендарних шат у Мистецькому Арсеналі вважають «символічною». Адже, пояснюють, і сам Старий київський арсенал стоїть на місці колишнього Вознесенського дівочого монастиря. Його ігуменею була мати Івана Мазепи Марія-Магдалина. Мати й син фінансували у 1701–1705 рр. зведення на його території Вознесенського собору та храму Покрови Богородиці.

КОЗАЦЬКИЙ ХРЕСТ І АВТОМАТНИКИ

Із благоговінням гості салону розглядали ікону-ставролеку Війська Запорозького

антикварний салон

Низового – Покровської Січової церкви, яку привезли до столиці з Нікопольського краєзнавчого музею. Святина, що не приголомшує розмірами, своєю історією і філігранним виконанням дорога віруючим, патріотам України і просто знавцям мистецтва.

Прикрашена дорогоцінним камінням ставротека розкішно та якістю обробки не поступається оздобленню ризниці Києво-Печерської лаври. Але головне, срібна «двостороння» ікона містить частку дерева Хреста Животворного (тобто того, на якому розіг'яли Ісуса). Різьблений кипарисовий хрест, за переказом, привезли у 1710–1730 рр. на Запоріжжя козаки з самого Єрусалима, куди ходили на прощу до Гробу Господнього. Святиню із благословенням вручив запорожцям сам Патріарх Єрусалимський.

Доставити козацьку реліквію до Києва, на Антикварний салон, із Нікополя виявилось чи не складніше, ніж свого часу козакам – на Запоріжжя зі Святої землі. Після того, як музей-господар дав-таки згоду на демонстрацію ікони в столиці (подібно до багатьох колег, хранителі не були впевнені в тому, що «арсенальцям» до снаги забезпечити належні умови зберігання і просто безпечно перевезення), «кур'єром» став... сам губернатор Дніпропетровської області Олександр Вілкул. Саме він привіз реліквію до Києва на броньованому авто. У супроводі автоматників!

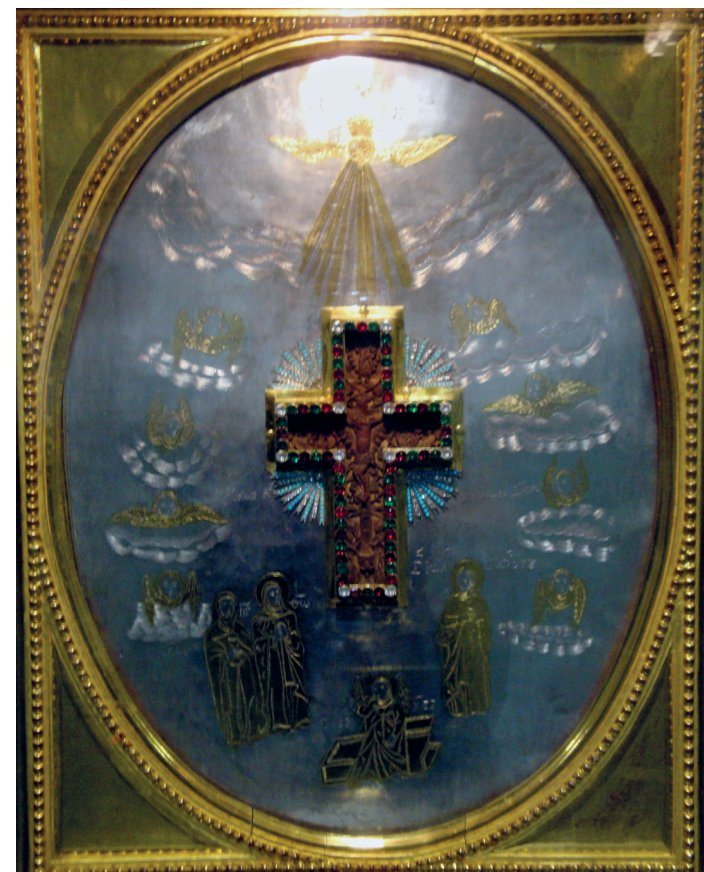
Представлений кількості безцінних раритетів, завдяки зусиллям директора музейно-виставкового комплексу «Мистецький Арсенал» Наталії Заболотної, може позаздрити кожен український музей. Спецпроект «Шедеври сакрального мистецтва України XVI–XVIII століть» об'єднав ще й легендарні «першодруки» Києво-Печерського Патерика (1661), унікальні розп'яття Йогана Пфістера (Львів) і Франциска Оленського. Втім, щодо заздрості музейників ми погарячували. Всі ек-

спонати надані саме ними (окрім згаданих вище, Національною галереєю мистецтв у Львові, Львівським музеєм історії релігії, Музеєм книги і друкарства України, Національним заповідником «Софія Київська», музеєм «Духовні скарби України»). Із упевненістю можемо сказати, що на Антикварному салоні якнайкраще презентовані саме вітчизняні музеї.

ЯК ТЕБЕ НЕ ЛЮБИТИ, КИЄВЕ?

На прес-конференції, присвяченій відкриттю Великого антикварного салону приділили увагу Музею історії Києва. Точніше, з гіркотою згадували про його багатолітні поневіряння без власного приміщення. Де-факто, окремою презентацією музею-невидимки став спецпроект «Київський пейзажний живопис середини XX ст.» Полотно знаменитого «співця Києва» Сергія Шишка (1911–1997) і не менш легендарного Олександра Хвостенка (1895–1968) – одного із засновників української сценографії, а «за сумісництвом» непоганого пейзажиста, надав із власних фондів «бездомній».

Нагадавши відвідувачам про злочастя колег і фактично «повернувши» публіці ім'я забутого Хвостенка, Мистецький Арсенал в той же час зробив і третю благу справу. Хоча б на полотнах повернув киянам Київ. Дивлячись на пейзажі двох метрів (особливо «фотографічні» Хвостенка зразка 1950-х), на очі навертаються сльози від побаченого, як останніми роками столиця втратила свою чарівність, затишок і звичний образ. І хай, на відміну від лірика Шишка, «батько сценографії» навряд чи претендуватиме на лаври класика вітчизняного живопису, – «дух часу», переданий його «фотографіями олією» з київських площ, вулиць і навіть пляжу, сьогодні сприймається як неабияк цінність. Недаремно, все ж, героїня радянського фільму радила синові малювати

«історичну» частину міста, поки та ще існує!..

«Столичній» темі на Великому антикварному салоні присвячені й роботи відомого архітектора і художника-пейзажиста Юрія Химича, надані приватною галереєю. «Позачасовий» Київ соборів і церков, яким колись побачив його класик, і донині, здається, не змінився. Шкода, що «захований»десь за нагромадженнями потворних «модних» будинків і бізнес-центрів...

ЩО ТАКЕ ДОБРЕ

На відміну від минулорічного салону Великий антикварний салон 2010 видався позбавленим зовнішнього «мішурного» блиску. Якщо порівняти з XXVII Російським антикварним саломом із його 140 галереями-учасниками – «в цифрах це виглядає скромно», уточнюють самі росіяни-організатори... Ніде правди діти: 20 галерей-учасниць «нашого» Салону-2010, із їхніми нерівноцінними пропозиціями, від унікальних ікон до копійчатих типових листівок початку XX століття, виглядають ще «блідіше». Але ж!

Уперше 16–26 грудня саме в Арсеналі, який оновлюється, організаторами і учасниками Великого антикварного салону зроблено реальну – і що найважливіше, дійсно вдалу! – спробу впорядкувати (читай, створити) вітчизняний антикварний ринок. Була, як ми вже зауважували, й чергова заявка на презентацію на європейському рівні скарбів наших музеїв. Отже, не отожднюватимемо нинішній Арсенал із Москвою (де все ж дещо інша «ринкова» ситуація) або навіть з минулорічним Українським домом. Це буде некоректно.

«Створити» антикварний ринок європейського типу – надамбіційна мета, проте, це так схоже на невгамовну Наталю Заболотну! Здається, з її приходом може дійсно «народитися» Мистецький Арсенал. Той, який насправді дуже швидко стане найкращим в Україні культурним центром-музеєм. Саме той Арсенал, про який так довго говорили, – і до останнього часу так мало зробили. Диво, панове! Проте, дай Боже, щоб було так, як бажає Заболотна.

головний редактор журналу
«Музика», редактор рубрики
Ольга ГОЛИНСЬКА

музика

■ НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КОМПОЗИТОРІВ УКРАЇНИ: XIII З'ЇЗД

У його роботі взяли участь заступник міністра культури України Тимофій Кохан і начальник відділу музичного мистецтва Михайло Швед.

Упродовж двох днів майже сто делегатів із усіх регіонів держави обговорювали актуальні проблеми сучасного українського академічного мистецтва, дискутували про шляхи подальшого розвитку вітчизняної музичної культури та роль спілки у цих процесах, а також переобрали керівний склад організації на п'ятирічний термін.

Головою Національної спілки композиторів обраний заслужений діяч мистецтв України, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, професор Ігор Щербаків. Почесними співголовами спілки з'їзд одностайно обрав Героїв України, народних артистів України, лауреатів Національної премії імені Тараса Шевченка Євгена Станковича і Мирослава Скорика.

Відповідальним секретарем спілки затверджено доктора філософії мистецтва Тамару Невінчану. Обрано правління з широким представництвом областей України та ревізійну комісію.

■ КОНКУРС ГІТАРИСТІВ-2011

Розпочалася підготовка до III Міжнародного конкурсу гітаристів в Україні, який проходитиме з 13 до 18 грудня 2011 року в Національній філармонії за підтримки Міністерства культури України. У журі – провідні гітаристи світу й викладачі гітарного мистецтва університетів і консерваторій різних країн.

■ ПАМ'ЯТІ ІВАНА КАРАБИЦЯ

У Києві 17 лютого відбудеться Перший музичний конкурс молодих композиторів пам'яті Івана Карабиця. Для участі подаються камерні твори студентів музичних академій і старшокурсників музичних училищ України, написані для одного–п'яти інструментів. Останній термін надсилання партитур і клавирів – 25 січня 2011 року. Детальніша інформація на сайті: <http://osvita.carshe.com>

«ГІТАС» ВІДБУДЕТЬСЯ В БЕРЕЗНІ

Асоціація гітаристів Національної всеукраїнської музичної спілки і Головне управління культури Києва 23–27 березня проведуть IV Міжнародний конкурс гітарного мистецтва «Гітас». Змагання пройдуть у чотирьох вікових категоріях (до 10 років, 11–13, 14–17 та від 18 років). Учасники двох старших категорій виступатимуть у двох турах, а решта – в одному. Гран-прі – паліандрова гітара майстра Олександра Момота (вартість – 2000 євро).

І знову «Музика без меж»

Валерій
ГРОМЧЕНКО,
Володимир
СКУРАТОВСЬКИЙ

Чотири дні поспіль у Дніпропетровській консерваторії імені Михайла Глинки проходив III Міжнародний фестиваль фортепіанного мистецтва «Музика без меж»

Як і попередні, цього річний форум презентував три найвідоміші виконавські школи – російську, німецьку та українську. Ідеї фестивалю – єднання людства на засадах добра, миру, любові – якнайкраще відповідав зірковий склад учасників: професор Казанської консерваторії, народний артист Республіки Татарстан Євген Михайлов; лауреат міжнародних конкурсів, викладач Російської академії музики імені Гнесіних Павло Домбровський; викладач Москов-

ської консерваторії Михайло Лідський; професор Вюрцбурзької вищої школи музики Махо Канеко (Німеччина); лауреати міжнародних конкурсів, українські піаністи Ілля Петров та Антон Генкін; ректор Дніпропетровської консерваторії, заслужений діяч мистецтв України Юрій Новиков.

Блискуче відкрив фестиваль Антон Генкін Концертом № 1 для фортепіано з оркестром Сергія Прокоф'єва у супроводі симфонічного оркестру Дніпропетровської консерваторії під орудою Віктора Олійника. Далі

концерт продовжив Юрій Новиков. Прозвучала «Чаконна» Баха–Бузоні. Філософію буття змінило мистецьке втілення образу смерті – Модест Мусоргський «Пісні і танці смерті». Чотири романси Сергія Рахманінова відтворили різнобарвність земного життя (соліст – професор Одеської музичної академії, заслужений артист України Василь Навротський). У Фантазії Каміля Сен-Санса «Африка» виконавець майстерно змалював яскраві картини природи.

Одна з особливостей фестивалю – творчі зустрічі з

гостями. Із такого «побачення» розпочинався кожен день мистецького свята.

Сольні програми представили Павло Домбровський та Євген Михайлов. Кульмінацією дійства стали три концерти у великій залі консерваторії. Махо Канеко натхненно передала мінливість музики імпресіонізму (К. Дебюссі). У її ж виконанні прозвучали фрагменти з фортепіанного циклу Олів'є Мессіана «20 поглядів на немовля Ісуса» й медитація японського композитора Яхіро Хакімура Higan-bana. Ілля Петров порадував меломанів Сонатою №7 Сергія Прокоф'єва та етюдами Фридерика Шопена. Завершив «тріо» імпрес концерт Михайла Лідського з композицій Ференца Ліста.

У концерті урочистого закриття форуму взяли участь молоді піаністи Дніпропетровська – учні музичних шкіл, студенти консерваторії, презентувавши майбутнє Дніпропетровської фортепіанної школи.

На знімку: грає Юрій Новиков

Українсько-американський дует

У рамках добродійного концерту української співачки Марії Бурмаки та легенди американського фолку Пітера Ярроу в Українському домі на підтримку кампанії проти агресії в школі презентовано пісню Don't laugh at me («Не смійся наді мною»)

Її записували у двох версіях: українською та англійською. Це перша спільна робота Марії Бурмаки та Пітера Ярроу. Пітер – американський виконавець, учасник фолк-тріо «Пітер, Пол і Мері». Засновник американської добродійної організації «Повага», головна місія якої – протистояння агресії між дітьми з різними фізичними можливостями.

– Пітер шукав для проекту «Повага – дією» українського партнера, який би не

лише поділяв його ставлення до музики, але й займав активну життєву позицію, – наголосила аташе з питань культури Посольства США в Україні Сюзан Кліарі. – Він ознайомився з творчістю кількох українських музикантів і йому сподобалось автентичне звучання пісень Марії. Коли Пітер дізнався про її участь у проектах, що допомагали привернути увагу до таких важливих питань, як проблеми людей із ВІЛ/СНІД чи наслідки

чорнобильської аварії, він зрозумів, що знайшов споріднену душу.

– Пітер Ярроу запросив мене для запису цієї пісні, – розповіла Марія. – Працювати з ним – неймовірно задоволення і відповідальність одночасно. Пісня Don't laugh at me є культовою. Це своєрідний гімн повазі до людини, любові до ближнього.

А Пітер Ярроу зізнався:

– Окрім того, що Марія прекрасна людина, вона є чудовою виконавицею, яка співає з пристрасною, вогнем у серці. Своєю музикою вона намагається зробити світ добрішим. Її творчість – не для популярності й слави, а для вічних цінностей. Кожному з нас варто піклуватися про інших.

На знімку: Марія Бурмака та Пітер Ярроу під час запису пісні Don't laugh at me

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Невідомий Левко Ревуцький

На знімку:
Софія та Левко
Ревуцькі. 1916 р.

(Закінчення. Початок у номері 48-50)

Товариство розгорнуло потужну роботу по всій Україні та за її межами. У цілому ряді міст і містечок почали утворюватися філії. 1922 року відкрилася й Прилуцька. Головним її мистецьким загоном стала хорова капела, яку організував талановитий диригент Олександр Фарба. Левко Ревуцький активно включився у роботу, громада навіть попросила його очолити Прилуцьку філію. Він залюбки акомпанував хором, виступав як соліст-піаніст (через півстоліття із посмішкою згадував, що його оголошували: «Наш рояліст Левко Ревуцький»).

Здавалося, минула лиха година, починається справді нове творче життя. Окрилений надією, Левко Ревуцький за два роки (1922–1923) написав натхненні твори: романси «Прося покошено» на вірші Максима Рильського, «Де ті слова» на вірші Олександра Олеся, навіть сам написав слова до романсу «На крилах соняшних і ясних мрій», де втілює сокровенні надії про щастя. Вдалою вийшла й «Дума про трьох вітрів» на вірші Павла Тичини (до речі, перша дума в творчості українських авторів ХХ ст.). Почав писати музику до поеми «Щороку» Олександра Олеся.

Пригадавши, як Олександр Кошиць зі своїм студентським хором проводив у 1913–1918 роках театралізовані Різдвяні концерти, Левко Ревуцький замислив створити щось на кшталт хорової опери: перша частина «Снігу, ой снігу яко-

го» вийшла досить динамічною, друга – «Весна» – замріяна, третя – «В полі хуга» – у душі стрімкого скерцо-козачка. Подумати тільки: це могла би бути перша у світовій практиці хорова опера! Однак і тут історія, що довгі століття була для України злею махучою, внесла свої корективи: Олександр Олесь емігрував до Чехії, його ім'я було занесено до «чорних списків». А це означало, що твір ніколи не буде виконано. Левко Михайлович майже був закінчив оркестрування першої сцени, у клавірі лишилося доробити ще музику останньої, однак, не убачаючи ніякої перспективи, він із жалем полишив роботу.

Найвищою вершиною творчості цих років стала кантата «Хустина» за поемою Тараса Шевченка. У її образності майже зорозово простежується зміна різних картин чумацького буття – прощання з коханою, довга дорога валки, хвороба й смерть молодого чумака, горе та розпач дівчини-сиротини. Левко Ревуцький свідомо відбирав національно вияскавлений музичний матеріал, як сам зазначав, – «посилена українізація» мелодичного тематизму, базуючись на творчих засадах свого вчителя Миколи Лисенка. Кантата «Хустина» (її автор оркестрував у 1944 р.) й сьогодні є одним із найпоказовіших творів української хорової літератури, вона – у репертуарі багатьох професійних і визнаних аматорських колективів, записана на платівки та у фонди Українського радіо.

Прем'єрне виконання «Хустини» Прилуцькою капелою навесні 1923 року (за роялем був автор) стало справжнім тріумфом. Левко Ревуцький нарешті наважився поїхати до Києва на засідання правління Товариства імені Миколи Леонтовича й показати там свій доробок. У журналі «Музика», який тоді тільки-но почали видавати, з'являється повідомлення: «В Музичній Комісії Т-ва на одному з її засідань молодий композитор Левко Ревуцький виконував свої невідані твори: фортеп'янові та вокальні (романси й хори). Твори написані вміло та з натхненням. Деякі хорові композиції прийнято до репертуару капели «Думка»».

Визнання колег окрилює. У голові рояться нові задуми. Однак життєві негаразди заземлюють злети фантазії: призначена з губернського центру нова «революційна влада» Іржавця виселяє родину із батьківської хати – там вирішено упорядити медпункт. Дмитро Ревуцький у вересні 1923-го пише клопотання до керівництва Товариства «про призначення нам у пожиттєве користування садиби батька нашого з будівлями в дачах... в якій садибі брат мій і зараз проживає з сім'єю і де ми весь час революції мали по кормі душевий наділ (пай на харчі. – **В. К.**). Згідно з останнім декретом Полтгубвиконком може клопотати перед Харковом про тих бувших власників, що «мають заслуги перед революцією або народом»... Це особливо потрібно для брата, жінка котрого хвора на туберкульоз і мусить користуватися сільським повітрям, а сам брат працює зараз над вивченням нар[одно]ї пісні і перетворенням народної мелодики у вищі симфонічні форми». Клопотання нічого не дало – не ті «заслуги». Однак Микола Грінченко та Пилип Козицький запропонували інший вихід – запросити Левка Ревуцького викладати у Музично-драматичному інституті імені Миколи Лисенка. Левко Михайлович погодився, і то було доленосне рішення.

ВИПРОБУВАННЯ ТАЛАНТУ

Важливим етапом для ствердження українського музичного мистецтва стало святкування 85-річчя від дня народження Миколи Лисенка у 1927 році. Було вирішено видати повне зібрання творів композитора-класика, і цю працю доручили братам Ревуцьким: Левкові – музичну редакцію, Дмитру – текстову, упорядкування томів, вступні статті, примітки.

Однак від 1928-го у країні кардинально змінюються ідеологічні орієнтири пролетарської влади – доба «українізації» скінчилася. У лютому ліквідують Товариство імені Миколи Леонтовича. Видан-

СВІТОВА КУЛЬТУРА

ня творів Миколи Лисенка – представника «буржуазного націоналізму» – призупиняють. Світ побачили тільки два томи. Утім розпочата справа дозволила Левкові Ревуцькому розкрити нові грані таланту, – як ретельного музичного редактора.

Трагедія митців української ідеї того часу полягала у тому, що їм випала доля жити у добу «розстріляного Відродження», коли короткочасну хвилю «українізації» змело цунамі «інтернаціоналізації», а фактично – зросійщення. Боротьба компартії із проявами «буржуазного націоналізму» тяжко далась Україні. Справа СВУ (Спілки визволення України), спровокована владою, охопила широке коло діячів української культури. Постраждала й професура Музично-драматичного інституту імені Миколи Лисенка: Миколу Грінченка звільнили з посади ректора, Юрія Масютіна (Я. Юрмаса) та Василя Золотарьова заарештували, Дмитра Ревуцького позбавили права викладати. Прискіпливо розглядали й поведінку «члена профспілки» Левка Ревуцького – йому, як і братові, настійливо рекомендували зголити вуса. Не зголив!

У 1920–1930-ті роки Левко Миколайович захопився новою ідеєю: разом із видатним піаністом Григорієм Беклемішевим і композиторами Василем Золотарьовим та Віктором Косенком почав розробляти український педагогічний репертуар для музичних шкіл. Адже нотної літератури для дітей, написаної українськими митцями і заснованої на національному музичному матеріалі, на той час майже не було. Твори замовляли ба-

гатьом авторам, сам Левко Ревуцький написав чимало. У музичну тканину він свідомо «вплітав» народні наспіви. Це – перекладення для фортепіано циклу «Сонечко», Канон, два етуди, три п'єси за збіркою Климента Квітки, «Інтермецо» для скрипки, «Балада» для віолончелі, «Молдавська коліскова» для гобоя, транскрипції органних фуги й фантазії Йогана Себастьяна Баха, диптих «Гумореска» і «Пісня», присвячені синові Євгену (на його 10-річчя). До речі, «Пісня» стала улюбленим твором багатьох піаністів і вважається одним із шедеврів фортепіанної музики ХХ століття й водночас паростком нового стильового напрямку в Україні – імпресіонізму.

...Новим поколінням українців це важко уявити, але за кожен крок уперед митцям тієї доби доводилося «посипати голову попелом» і писати своєрідні індульгенції-панегірики «мудрому вождю всіх народів» (за чим пильно стежили «компетентні» органи КДБ). Так, 1935 року, викликавши до себе поета Максима Рильського, можновладці «порадили» написати пісню про Сталіна. У разі відмови дорога одна – ГУЛаг. Максим Тадейович одразу пішов до найближчого друга Левка Ревуцького, а вже разом – до Дмитра Миколайовича. Свідком розмови був Валеріян Ревуцький: «Батько тоді порадив їм написати її (пісню. – В. К.), щоб зберегти собі життя для передання творчої естафети української культури майбутньому поколінню».

Не маючи натхнення для створення такого «шедевр», композитор і поет вирі-

шили «відштовхнутися» від добре знайомих їм зразків козацьких пісень, над виданням яких вони разом із Дмитром Ревуцьким працювали ще у 1926–1927 роки. Зокрема, образно-художні аналогії викликала давня козацька «Ой з-за гір, з-за гір вилітав сокіл...» Зрозуміло, «сокіл» – то замало, краще – «сизокрил орел летить»... Та й і хор уклали у стилі народного багатоголосся, із типовим зачином-заспівом, кадансами, де так самотньо вияскравлюються характерні «паралельні квінти», які, мабуть, не напише жоден інший композитор, окрім українського (бо вони заборонені класичною гармонією). КДБ справедливо заслуговував назви «компетентних» органів. Його аналітики одразу зрозуміли «звідки ноги ростуть» і надіслали розпорядження по всіх бібліотеках ліквідувати другий випуск «Козацьких пісень» (1927 р.) під редакцією Дмитра Ревуцького (його ж стаття і примітки), де за № 7 надруковано пісню «Ой з-за гір, з-за гір» в обробці Левка Ревуцького.

На щастя, пісня «Із-за гір та з-за високих» вийшла вдалою і сподобалась особисто Сталіну. То стало порятунком для всіх трьох, адже вони добре знали – на них накладено тавро «націоналістів», а це – як бомба з годинниковим запалом. У справі Радіокомітету 1937 року є постанова: «Арнаутов та Білокопитов блокувалися з націоналістами Ревуцькими, Косенком та ін., проводячи з ними націоналістично-фашистську лінію в музичному мистецтві України».

Провидіння подбало, щоб лихо приспати. На мистецькому обрії постало нове завдання, пов'язане з оперою «Тарас Бульба» Миколи Лисенка на лібрето Михайла Старицького, в основу якої покладено широко знану історичну повість Миколи Гоголя. Це було вельми актуально: на радянському Олімпі вирішили урочисто відзначити 130-річчя від дня народження уславленого письменника. Готуватися почали заздалегідь, планувалося реалізувати вагомі задуми у галузі літератури, театру, кіно, музики. А в Україні вирішили здійснити нову редакцію Лисенкової історико-героїчної опери «Тарас Бульба».

Влада була свідомою, що така праця до снаги тільки найвидатнішим майстрам, котрих варто об'єднати у «творчі бригади», як це, зрештою, властиво саме соціалістичному суспільству... У січні 1936 року замовлення на здійснення нової редакції опери отримали Максим Рильський (лібрето), Левко Ревуцький (музичний матеріал), Борис Лятошинський (оркестрування). Дмитро Ревуцький надавав історичні консультації, готував розгорнутий буклет.

Головне завдання Левка Ревуцького як музичного редактора лежало у двох площинах: 1) «відчистити» оригінальний текст Миколи Лисенка; 2) дописати ряд музичних сцен і номерів, відповідно до нової героїко-драматичної концепції

СВІТОВА КУЛЬТУРА

(за Миколою Гоголем). Так до Лисенкових додалися сцена у гетьмана Остряниці та фінал, розгорнута арія Тараса й аріозо Остапа, кілька танців і народних пісень, узятих із обробок Миколи Лисенка. Неймовірною удачею стала новонаписана увертюра – епіко-героїчне симфонічне полотно на рівні світових шедеврів. Вона, як окремий концертний номер, нині є своєрідним «музичним титулом» України у світі. Цей твір Ревуцький писав як свій дарунок Вчителю – свого роду «музичне приношення».

Робота над новою редакцією проходила у пришвидшеному темпі. Тож на допомогу Левкові Ревуцькому та Борису Лятошинському довелося залучати навіть студентів. Вони разом із молодим тоді Євгеном Ревуцьким у ролі кур'єрів одразу ж відносили свіжо написані сторінки від Ревуцького до Лятошинського. (Мабуть, тому в архіві Левка Миколайовича від рукопису «Тараса» лишилося дуже мало сторінок.) Співпраця була творчою, адже Ревуцький іще з консерваторських років дуже високо цінував не тільки композиторський талант Лятошинського, але і його відчуття оркестру.

Після гучної київської прем'єри 27 квітня 1937 року (диригував Володимир Дранишников, сценографія Анатолія Петрицького, Тарас – Іван Паторжинський) Левко Ревуцький писав: «Я вважатиму себе щасливим, якщо мені вдалося зберегти в новій редакції опери «Тарас Бульба» усе те прекрасне, що в неї вклав Микола Віталійович, і добитися, щоб чудова опера Лисенка зазвучала як народний музично-драматичний твір, гідний пам'яті великого українського композитора».

Враження від спектаклю було великим. Після Києва оперу почули у тодішньому Ленінграді (тепер Санкт-Петербург), де вона також викликала активне сприйняття. Однак поруч зі словами захоплення були й критичні зауваження щодо загальної концепції, зокрема зниження героїчного пафосу ідеї, породження почуттів песимізму, втрати, аж до відвертих нападок – «антинародний спектакль». Щоправда, музика нової редакції оцінювалася переважно високо.

У 1939 році здійснено другу редакцію «Тараса», що більш наближена до першої основи. Невідомо, з яких міркувань «редакторської бригади» (а можливо, й радників із розряду «компетентних»), але і в першій, і в другій редакціях не звучали арія Остапа «Що ти вчинив» і друга частина арії Тараса «О, будь клята та година», які за драматизмом і виразністю є чи не найкращими сторінками твору.

Другу редакцію опери більшість сприйняла із захопленням, за пультом стояв молодий Натан Рахлін.

Остаточна, третя редакція була завершена у 1955 році. У ній Левко Ревуцький вирішив послідовно дотримуватися задуму свого Вчителя. Однак принципи наскрізного ведення музичної думки, влас-

тиві Ревуцькому, позначилися на музиці твору, додавши їй значної інтонаційної цілісності, драматургійної динамічності. Вдало написані номери – пісня Кобзаря, аріозо Остапа, прощання Насті з синами, оркестрові епізоди та героїчний фінал із хором «Засвістали козаченьки» органічно увійшли до музичного матеріалу опери Миколи Лисенка і, мабуть, залишаться у ній назавжди, як і ті оркестрові барви, що їх надав партитурі Борис Лятошинський.

Парадоксально, але робота над редагуванням опери і доопрацювання її після критичних зауваг зберегла життя усім трьом членам «творчої бригади» у часи страшних репресій. Удавшись до високого стилю, можна було б сказати: «Їх уберег композитор-класик Микола Лисенко і ще один великий українець Микола Гоголь».

1930-ті були роками найбільшого творчого й товариського зближення «двох Миколайовичів» – Бориса Лятошинського та Левка Ревуцького. Вони розробляли консерваторські педагогічні програми, працювали над «Тарасом». Були спільні справи й поза музикою: заснували Українське товариство захисту тварин (1936 р., перше на теренах СРСР). У дні святкування 25-річчя

Київської консерваторії, коли сам заклад і ряд викладачів отримали урядові нагороди, стали орденоносцями й Левко Ревуцький, і Борис Лятошинський.

Прикметно, як зреагував на свою «орденосність» Левко Миколайович: він разом із сином Євгеном пішов на Дніпровські кручі за Києво-Печерською лаврою і викинув в один із дренажних колодязів свій офіцерський пістолет, який усі пореволюційні роки тримав удома на випадок арешту. ...А Софія Андріївна прибрала з передпокою валізу зі змінним одягом і перестала щодня підбігати до вікна, почувши на вулиці гуркіт мотору машини.

На початку 1939 року музична громадськість відзначала 50-річчя Левка Ревуцького. Звучали його твори та оригінальні музичні подарунки колег. «Козачок» із «Богдана Хмельницького» (музику до цього спектаклю театру імені Івана Франка написав Левко Ревуцький того ж таки 1939-го. – Ред.), який одразу полюбився слухачам, презентував авторові у перекладенні для фортепіано в 4 руки Марко Фролов, а Борис Лятошинський – той самий «Козачок» у блискучому концертному оркеструванні (цей твір і сьогодні – ефектний оркестровий номер).

На знімках:
із сином Євгеном.
1940 р.;
Максим Рильський

СВІТОВА КУЛЬТУРА

А от виконання Симфонії № 2 (її автор присвятив дружині – Софії Ревуцькій) викликало у митця бажання удосконалити партитуру. Тож 1939–1940 роки він присвятив праці над новою редакцією твору. Остання викликала схвалення колег, симфонію охоче брали до виконання майже всі оркестри країни. Правління Спілки композиторів УРСР, яку тоді очолював Борис Лятошинський, наприкінці 1940 року висунуло Симфонію № 2 на здобуття Сталінської премії – тоді найвищої урядової нагороди.

Державна відзнака такого рівня – тамна мрія кожного митця! Однак Левко Ревуцький відмовився від неї. На наступному засіданні «висування» повторили... І знову відмова. Для Спілки композиторів, яка постійно перебувала під «невипущим оком» ЦК КПУ, склалася досить складна ситуація. Потерпів і Борис Лятошинський як керівник, що допустив її. Лятошинського достроково звільнили і головою Спілки був обраний Костянтин Данькевич.

Зрештою, партитуру переправили до Москви, і на початку 1941 року автор дізнався, що удостоєний Сталінської премії (після 1953-го її стали називати Державною премією СРСР). Аби не нагнітати напругу і не «підставляти» колег, Левко Ревуцький відкрив у банку окремих рахунок, куди поклав усі преміальні гроші та вирішив, що ніколи ними не скористається. Не сподівався, що дуже скоро через непередбачувані обставини доведеться відмовитися від свого рішення.

...Війну кияни відчували на світанку 22 червня: о 4-й годині бомбили Київ. Одразу після повідомлення Радінформбюро Левко Ревуцький пішов до Держбанку й написав заяву, щоб усі його заощадження були переведені на потреби оборони країни. Там розвели руками, – такий рахунок тоді ще й не був створений...

У РОКИ ВИЗНАННЯ

Сумний парадокс долі Левка Ревуцького полягав у тому, що визнання його творчості на урядовому рівні набрало великих обертів після того, як «ліквідатором» із НКВС було вбито Дмитра Ревуцького та сплюндровано його творчий доробок. Із обрив нової повоєнної історії України зникло словосполучення «брати Ревуцькі», що у 1920–1930-ті сприймалося як символ національної культури. Воістину, спрацював випробуваний віками давньоримський принцип: «поділяй і володарюй»!

Для Левка Миколайовича стало глибокою психологічною травмою усвідомлення того, що його брата – великого патріота України – названо «фашистським запродавцем» і цим ганебним тавром знищено як саме його ім'я, так і спадщину.

Депресію поглибило й судилище у жовтні 1951 року, яке влаштували у філармонії Борисові Лятошинському після виконання під час Шостого пленуму правління

Спілки композиторів України його Симфонії № 3 (диригував Натан Рахлін). Тоді Левко Ревуцький, пригнічений власним горем, не спромігся виступити на захист колеги. Після зборів, вертаючися додому разом із музикознавцем Миколою Гордійчуком, він схвилювано говорив, що не розуміє, як можна було ляяти таку глибоку, майстерну та виразно національну музику! А потім, затримавшись на мить, сказав, як відрізав: «Адже я також закінчив Третю симфонію. Але її ніхто ніколи не почує!» І справді, Левко Миколайович знищив партитуру цього твору.

На початку грудня 1951 року Левко Ревуцький прийшов до Бориса Лятошинського, аби знайти порозуміння. Але, обурений загальною негативною ситуацією навколо своєї симфонії і конформістською позицією Ревуцького щодо цього, Лятошинський різко відреагував на його відвідини.

...У повоєнний період творчості Майстра був такий один-єдиний випадок, коли він поступився своїм рішенням не писати

нових композицій. Вірний друг Максим Рильський 1956 року сподвиг Левка Ревуцького на створення масштабної «Оди пісні». Справжня причина написання була відома вузькому ґрону втаємничених, – тим, хто пам'ятав, що виповнюється 45 років Музичному товариству імені Миколи Леонтовича, а також 75 років від дня народження Дмитра Ревуцького (щоправда, у видавництві вдалися до «езопових хитрощів» – написали присвяту Володимиру Леніну). Так на честь видатних діячів української культури, братів по духу, яким на своїх плечах довелося нести стражденного хреста української культури доби національного Відродження, й народився хор-поема, де у зосереджено-трагічному пролозі в оркестрі проростає наспів очікуваної радості, якою пройнятий фінал:

Гей, браття, ми йдемо
І нас ніхто не спинить,
Немає вороття,
Вперед наш юний шлях.
І наші імена у забутті не згинуть.
Ми живемо в піснях!..

На знімку:
у скверику біля
пам'ятника Богданові
Хмельницькому
в Києві, 1973 р.

головний редактор журналу
«Український театр»,
редактор рубрики «Театр»
Алла ПІДЛУЖНА

театр

■ ДО ЮВІЛЕЮ ПОЕТА

Проект «Український театр» започатковано в Національному культурному центрі України в Москві. У рамках відзначення 115-річчя від дня народження російського поета Сергія Єсеніна до російської столиці приїхали актори з Києва. Вони показали виставу «Мне тесно в имени своем...», що йде на сцені Київської майстерні театрального мистецтва «Сузір'я» і розповідає про непрості, трагічні стосунки Сергія Єсеніна з видатною танцівницею Айседорою Дункан. Автор п'єси, київський драматург Тетяна Іващенко, побудувала свій твір у вигляді пристрасного діалогу двох геніїв, які любили і страждали, своїм життям стверджуючи, що «світом править кохання». В ролі Айседори – актриса Лариса Трояновська, Єсеніна грає заслужений артист України Євген Нищук.

На знімку: сцена з вистави

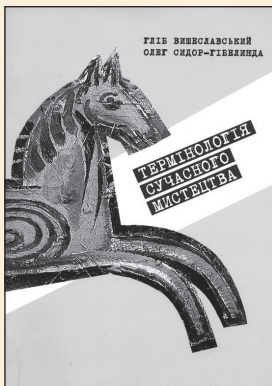
■ НОВИЙ СЛОВНИК

Відтепер мова сучасного мистецтва стане зрозумілішою.

Автори словника «ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА» – відомі мистецтвознавці Гліб Вишеславський та Олег Сидор-Гібелінда – зібрали терміни, неологізми та жаргонізми, поширені в художній практиці сучасного візуального українського мистецтва та дали їм визначення. Це перше видання, яке в тлумаченні термінів сучасного мистецтва, спирається переважно на вітчизняні матеріали.

До книги ввійшли авторські і загальноновживані терміни.

Деякі з термінів віднайдені авторами безпосередньо в процесі роботи з першоджерелами – пресою, інтерв'ю, каталогами, буклетами виставок, прес-релізами.

Автори словника сподіваються, що видання слугуватиме кращому розумінню сучасного мистецтва та стане першою зі сходиночок у подальших наукових розвідках професіоналів.

Тексти словника створювались упродовж 2007–2009 років.

Улюблений театральний жанр

Алла ПІДЛУЖНА

Не секрет, що глядачі найбільше полюбують дивитися комедії. В театрі можливі будь-які: комедії положень, характерів, пародії, ліричні, класичні, сучасні, музичні, фольклорні. Отож, фестиваль, що вирішив зробити предметом своїх творчих досліджень тільки комедії, як мовиться, приречений на успіх

Фестиваль «Золоті оплески Буковини», організований Чернівецьким українським муздромтеатром імені О. Кобилянської, цього року відбувся вшосте. Маючи статус регіонального, цей театральний форум не так суворо «охороняє» свої географічні кордони, тому його учасниками стають театри різних областей нашої країни і навіть закордону. Так, була присутня, хоч й близька, але зарубіжна Румунія. Фестивальні вистави проходять на сцені унікальної історич-

ної будівлі Чернівецького театру в центрі міста.

Фестиваль відкрився виставою господарів – нещодавньою прем'єрою «Мандрівні зорі, або Життя – театр» за Шолом-Алейхемом. Про неї можна сказати, що це приклад високої «людської комедії». Режисер Володимир Воробйов, безмежно закоханий у сцену, бере в союзники акторів і створює своєрідний гімн Театру.

Хоча художня якість деяких сценічних творів перебувала під певним сумнівом, вдячний глядач весело сміявся на виставах «Театр» Івано-Франківського українського муздромтеатру імені І. Франка, «Bon appetite,

або Гарнір по-французьки» Вінницького українського муздромтеатру імені М. Садовського, «Як повернути чоловіка» Тернопільського українського драмтеатру імені Т. Шевченка, «Гей, Джульєтто!» Чернігівського молодіжного театру. Сміявся, бо ж фестиваль комедій!

Іронічні моменти знайшли творці вистави «Зроблено на Заході» К. Кеяну Ясського національного театру імені В. Александрії (Румунія) в картині життя сучасного міста, де всі структури наскрізь пронизані корупцією. Саркастичний сміх звучав у «Венері в хурті» Л. Захер-Мазоха Національного Львівського українського драмтеатру імені М. Заньковецької.

Столичне мистецтво представив лідер глядацького успіху – вистава «Швейк» за Я. Гашеком Національного театру імені І. Франка та Національна оперета, що показала вишукану й легку музичну виставу «Звана вечера з італійцями» Ж. Оффенбаха.

Диплом «За кращу виставу» отримав Чернівецький театр-студія «Голос» за постановку «Батьківські пороги» за Г. Тютюнником. Нехитру розповідь про весілля в українському селі режисер Петро Колісник перетворює на сценічне полотно. Жителі села – колоритні й виразні персонажі. Всі вони тут як родичі, готові завжди прийти на допомогу. Тканина вистави складається з українських пісень – народних, авторських, несподівано свіжо й мелодійно аранжованих... Коріння роду, поріг батьківської хати – та відправна точка, з якої починається батьківщина, священна для кожної людини.

На знімку: сцена з вистави «Мандрівні зорі, або Життя – театр» за Шолом-Алейхемом Чернівецького театру імені О. Кобилянської

ЛСД-популяризатор

У грудні в Центрі сучасного мистецтва «Дах» абсолютно не випадково перетнулися два окремих проекти «ШАГ-3» та «ЛСД». Їх об'єднала спільна мета – популяризація сучасної драматургії. У точці перетину з'явилися дві прем'єри за п'єсами німецьких авторів – «Бридкий» Маріуса фон Машенбурга та «Protection» Ані Гіллінг

Проект Гете-Інституту «ШАГ-3» спрямований на промоцію нещодавно виданої однойменної антології творів сучасної німецької драматургії. А от «ЛСД» (Лабораторія сучасної драматургії) – довготривалий проект ЦСМ «Дах», за рахунок якого ініціатори на-

магаються «ввести український театр в контекст сучасного європейського мистецтва».

Таким контекстом є прем'єри «Даха» останніх років за творами КЛІМа, Юрія Клавдієва, Сари Кейн, Мартіна МакДонаха, Лукаса Берфуса... На кількасерійних майстер-класах-читаннях «УДАР ЛСД» («Українська драма – актуальна реальність») прозвучали твори і драматургів-початківців, і визнаних авторів: Максима Курочкина, Наталі Воробжит, Анни Яблонської та інших.

Режисери-постановники Владислав Троїцький («Бридкий») та Тетяна Василенко («Protection») визначили своєрідним завданням в роботі над цими творами принцип «не нашкодити», даючи можливість глядачу познайо-

митися та насолодитися текстом. І відповідно, решта елементів вистави: акторське виконання, сценографія та музичне оформлення – видаються лише мінімалістичним обрамленням драматургічної основи. Що й зрозуміло, адже смислове наповнення текстів є настільки актуальним і значущим, що головним видається почути саме його.

Закономірною і точною видається суголосність назви Дахівського проекту і відомого галюциногену. Адже в контексті сучасного театрального процесу «ЛСД» – веселкова галюцинація, втішна ілюзія. Виявляється, є цікаві драматурги, молоді режисери, готові ставити їхні п'єси, і ті, хто бажає грати у цих виставах. Але минають чергові сценічні читання, приходиш до тями, озирнешся довкола і... розумієш – «Ось він, відхідняк»...

Надія СОКОЛЕНКО

редактор рубрик
«Сучасна музика»,
«Хореографія»
Наталія ЗІНЧЕНКО

фестиваль

Фіналісти «Червоної руги» заспівають у Луганську

Наталія ЗІНЧЕНКО

У Києві в конгрес-холі «Президент-готелю» завершився перший етап XII Всеукраїнського фестивалю сучасної пісні та популярної музики «Червона руга»

Упродовж чотирьох днів у різних номінаціях змагалися претенденти на перемогу з Києва, Київської області та регіонів. 300 найдостойніших зберуться восени в Луганську, аби взяти участь у фінальних перегонах.

«Червона руга» – найдемократичніший з усіх українських фестивалів. Оргкомітет не вимагає від учасників вступного внеску і дає шанс «молодим і невідомим стати популярними, модними і хітовими». Кожен, хто відчуває творчі здібності й сили, може подати заявку на конкурс, що проводиться з метою пошуку молоді, здатної започаткувати новий стиль у популярних масових жанрах або відтворити автентичну народну пісню. Учасники мусять мати оригінальне творче обличчя та повинні виконати три пісні українською.

Захід засновано Міністерством культури і туризму України, Міністерством України у справах молоді та спорту, Міністерством освіти і науки України, Всеукраїнським товариством «Прогрес» імені Тараса Шевченка, Українською екологічною асоціацією «Зелений світ», Українським історико-просвітницьким товариством «Меморіал» імені Василя Стуса, Народним Рухом України, національними спілками письменників і композиторів, Українським фондом культури, Товариством «Україна».

Перший етап змагань у регіональних конкурсах (в

обласних центрах, Сімферополі та Києві) тривав з березня до грудня. У ньому взяли участь понад чотири тисячі виконавців. Співаки змагалися за жанрами: популярна музика (ейсид-джаз, тріп-хоп, електро-, техно-поп, даб-хаус, неоромантика, соул, фанк, диско, реггі), дискотечна або танцювальна (джангл, драм-н-бас, грув, дїп-хаус, ембієнт, транс, техно, хард-кор, рейв, реп, хїп-хоп, ультра-диско), рок (інді, альтернатива, грандж, індастріал, психоделія, нойз, дум, дез, нео-, панк-, фанк-, джаз-поп-рок), акустична (авторська пісня, співана поезія, бард-театр, акустичний рок тощо (зокрема, альтернативна) та український автентичний фольклор.

Виконавчий директор «Червоної руги» Мирослав Мельник розповів «Культурі...», що нарешті за 21 рік існування фестивалю вперше до конкурсної програми внесли музичну народну автентичну: «Серед наших критеріїв і вимог завжди була національна визначеність, – каже пан Мельник. – І це не сорочка-вишиванка чи шаровари. Національна визначеність може виявлятися в манерах співу – поєд-

нанні українського народного вокалу з досягненнями світової музики – наприклад, соул або джаз. Деякі проекти «Червоної руги» наблизилися до автентичної музики. Скажімо, співачка Катя Чілі, гурти «Танок на майдані Конго», у хїп-хоп культурі якого присутні народні мотиви й цікаве аранжування, «Тартак» на чолі зі своїм лідером Сашком Положинським, «Вхід у змінному взутті», «Шао Бао» з хїтом «Купила мама коника», рок-гурти – хмельницька «Моторола», київський панк-рок «ВВ», «Брати Гадюкіни», які використовували діалектизми, співачка Росава... Саме тому ми вирішили виокремити український автентичний фольклор. Хочемо не тільки його відтворити, а й захопити ним молодь».

Несподівано і приємно, що на конкурс прибули виконавці автентики з Криму (Сімферополя і Севастополя), Одеси, Дніпропетровська. Але найчисельнішими були делегації з Рівненської, Хмельницької, Чернігівської, Сумської, Харківської, Івано-Франківської областей. Із 30 рівненчан десятеро вийшли у фінал. У Львові на регіональному конкурсі, який тривав два дні, також засвітилися яскраві особистості.

Фестиваль підтримало Міністерство культури і туризму України. А обласні відбіркові тури – управління культури і обласні державні адміністрації, які включили «Червону ругу» в плани річної роботи. Рівень конкурсантів у областях буває досить високий. Тож місцеві керівники відкривають

фестиваль

нові імена і для себе, а потім залучають цих виконавців до власних програм із тим, аби вони виходили на всеукраїнський рівень.

Організатори фестивалю – професійні музиканти. Це відомий музикознавець і художній керівник Анатолій Калениченко, директор, фольклорист і композитор Тарас Мельник, онук класика української музичної культури, скрипаль Кирило Стеценко, виконавчий директор, скрипаль Мирослав Мельник та генеральний директор СП «Комора» Олег Репецький.

Фінальні змагання планують провести в травні у Луганську, а гала-концерти лауреатів – у Києві та Чернівцях у червні 2011 року. Луганськ вибрали не випадково. Організатори вважають, що фестиваль, який має україномовний статус, виконує державотворчу і об'єднуючу роль.

«У 1989 році, коли на фестивалі пам'яті Володимира Івасюка прозвучали гострополітичні й соціальні тексти, коли “Кому вниз” згадали про Суботів, Марія Бурмака з російськомовного Харкова заспівала патріотичні пісні українською, коли з політичними віршами у композиціях виступили Едуард Драч, Віктор Морозов, Тарас Курчик, Тарас Петриненко, це була бомба,

– пригадує Мирослав Мельник. – Наш фестиваль зробив свій внесок у те, що у 1991 році більшість людей проголосувало за українську незалежність. “Червона рута” формує свідомість, вона довела, що українська естрада може бути сучасною. Адаже полемізували, чи може українська пісня стати модною серед молоді, чи така пісня застійна, на кшталт чогось архаїчного. Нині ж майже 90 відсотків української естради – це наші колишні конкурсанти. У фінал увійдуть понад 300

виконавців – десь по 40–50 рок-гуртів, стільки ж ансамблів танцювальної музики і з півсотні вокалістів. Зйомки фіналу передамо телевізійникам. На жаль, на телебаченні нашу музику вважають “неформатом”, тому їй не беруть центральні канали. Ми шукаємо таланти, відкриваємо нові імена, а їхні керівники віддають перевагу вже відомим обличчям чи просто розважальним шоу-програмам. Є в нас такий міфічний канал “Культура”, який майже ніхто не може подивитися.

А в Сербії, Хорватії тільки фольклорних передач 30–40, не кажучи вже про пісенні. Нині ринок не врегульований, немає правил гри. Потрібні закони про меценатство, які звільняють доброчинців від податків, слід врегулювати закони про гастрольну діяльність та інформаційний простір – що саме і скільки власного і закордонного мають транслювати телеканали і радіостанції».

«Червона рута» – захід всеукраїнський. Іноземці беруть у ньому участь, але поза конкурсом, як гості. Переможці фестивалю отримують призи. Але грошова винагорода – не головне. Наші виконавці вже знані у світі. За часи існування змагання його лідери побували в Канаді, Америці, Бельгії, Німеччині... Нині із зарубіжними гастролями існують певні складнощі через кризу, та є сподівання, що виступи лауреатів конкурсу принаймні в Україні організувати вдасться.

Фотознімки Романа РАТУШНОГО

На знімках: Виконавчий директор «Червоної руги» Мирослав Мельник, Кобзар Максим Трубников, Руслана Лоцман, Гурт «Хорея козацька», журі за роботою, Кобзар Руслан Козленко, Лірник Юрій Авдєєв, Гурт «Грушки», Данило Кравченко, «Миколин гурт», Гурт «На добридень»

редактор рубрик
«Народна творчість»,
«Туризм», «Етнографія»
Світлана СОКОЛОВА

етнографія

■ ВІЧ-НА-ВІЧ ІЗ ...СВЯТИМ МИКОЛАЄМ

У Центрі народознавства «Козак Мамай» у Києві очі вдруге зустрічаються зі Святим Миколаєм.

Відкриття офіційного місця перебування нашого героя відбулося в рамках третьої зимової «Країни Мрій Різдяної». Серед почесних гостей ініціатор етнофестивалю Олег Скрипка, Єпископ Васильківський Євстратій (Зоря), прес-секретар Київського патріархату, та козаки Олег Юрчишин та Костянтин Олійник (директор центру). Вони підписали «Глейт» – охоронну грамоту щодо козацької оборони добрих справ Миколая та облаштування його офіційної резиденції в садибі титаря (церковного старости). Хата нашому герою знайома з минулого року. Він пояснив: тут такі добрі люди, що він вирішив не міняти осідку.

Увагу привертало вбрання гостя. «Облачення характерне для священнослужителів, адже Святий Миколай – особа духовного сану. Пір'я на шапці характерне для чоловічого одягу давніх часів», – пояснив він.

А ось враження Олега Скрипки: «Святий Миколай мусить бути кобзарем, людиною достойною, побожною, чистою і щирою. І цей підходить». Співак зізнався: в «серйозному» віці дізнався про українську традицію за участю Миколая, з піснями, ліпкою пряників, і пишається, що може малечі це подарувати.

Отож до свого покровителя і прийшли діти. Вони нарobili традиційних медових пряників, які дорослі спекли у печі. Постаралися першокласники з гімназії у Боярці, гарні вироби зліпили на кшталт карасиків, щоб пригостити Миколая. «Риба – один із найдавніших християнських символів, і перші літери слова складають словосполучення «Ісус Христос Син Божий Спаситель. Християни використовували символ риби як один із найперших, за якими впізнавали один одного», – пояснив Єпископ Васильківський Євстратій (Зоря).

Святий Миколай прочитав листи малих, звернені до нього, і діти заспівали український кант зі словами «Ой хто, хто Миколая любить, ой хто, хто Миколаю служить, тому Святий Миколай на всякий час помагай...»

Козак Костянтин Олійник прокоментував ідею відкриття резиденції: «Йдеться про те, щоб створити власний еталон святкування дня Святого Миколая: це має бути наш, український Святий Миколай, який співає канти, псалми, розказує казки, ліпить печатні медові пряники в аурі української хати».

Світлана СОКОЛОВА
Фото Романа РАТУШНОГО

Різдвяна Зірка над музеєм

Вона засяяла в перший день нової української фестивалі

Під супровід колядок і щедрівок від народної артистки України Ніни Матвієнко, співака Павла Табакова та дитячих гуртів над Національним центром народної культури «Музей Івана Гончара» засяяла Різдвяна зірка.

Захоплює видовище закарбує в пам'яті початок нового культурного проекту «Завтра – Різдво», який проходить 16–26 грудня 2010 року та 9 січня 2011-го. Українська фестиваліа, приурочена до 100-річчя від дня народження Івана Гончара, підтримується Міністерством культури України.

«Ми повинні зустріти Христа в розкоші пісенній, хвалу велику створюючи, – зауважила Ніна Матвієнко. – Якщо засвітилася Різдвяна зірка – то блага вість, що має народитися Господь. Ми йдемо з цією зорею, чекаючи цієї події».

Після різдвяного заспіву дитячого фольклорного гур-

ту «Берегинька» організатори, гості та партнери заходу представили проект. Заслухавши привітання міністра культури Михайла Кулиняка, зачитане представником міністерства, координатор проекту Мирослава Вертюк додала: «До центру все частіше звертаються із запитанням: як приготуватися до Різдва? Отже, наша мета – навчити цьому».

Мирославі прикро від того, що більшість людей перекона-

ні: Різдво – це ялинка, а про святкову вечерю, дідух та кутю згадують між іншим.

Під час свята відвідувачі поринули у дивовижний світ народної творчості і культури. Спостерігали за роботою майстрів, які презентували на виставці не лише свої вироби, але й вміння. Так, у руках Івана Нащубського з міста Хмельницький із кусочка липи за допомогою стамески народжувалася дійова

особа різдвяного вертепу, а відома київська майстриня Ірина Білай заворожила плетінням із соломи.

Очі повчилися на майстер-класах зірок. Ось дівчина готує плачінду під орудою письменників братів Капранових, які вирішили подивувати маловідомою в нашому регіоні стравою, що «приїхала з півдня», інші із цікавістю спостерігають за співачкою, задоволеною артисткою України Анжелікою Рудницькою, яка розписує пряники.

«Отримала задоволення, бо люблю малювати, – посміхається співачка. – Відчуваєш запах меду, хліба, це дивовижно. А для малят щастям було, закінчивши, з'їсти пряничка». Творча акція «12 страв до Різдва у колі відомих родин», це «новеньке» від фесту. Під час заходу «Різдво в Європі» поляки, чехи, греки, болгари ознайомлять українців із святковими традиціями своїх країн, – повідомив координатор проекту Олександр Іванов.

Світлана СОКОЛОВА
Фото Романа Ратушного

Наддніпрянські вечорниці

В столичному Центрі народознавства «Козак Мамай» напередодні Нового Року та Різдва Христового зібралася молодь на вечорниці. Цього разу традиції представляла Наддніпрянина

«Наддніпрянські» дівчата в дивний спосіб ворожили на долю. Вони приготували для півника миски із зерном та водою. А ще кожна понашіптувала півню свої забанки. Тож тепер вони з нетерпінням чекали на вердикт короля вечорниць. Вірили: води нап'ється півень – то й

чоловік питиме, покрутиться перед дзеркалом – чоловік буде ледачим, а як кловати-

ме півень зерно – то з нареченого вийде справжній господар. Півень виявився напро-

чуд самостійною одиницею. Лише раз у дзеркало глянув, мимохідь дзьобнув зерна і спробував водички. Мо' сьорбнув би й більше, якби перелякані майбуттям дівчата не відтягували його від миски за мотузку. Далєбі нікому не хочеться мати «мужа пияка».

Козаки з братства «Спас», які також завітали на вечорниці, виявилися поза конкуренцією. Дівчата залюбки танцювали та грали з ними у веселі ігри.

Світлана СОКОЛОВА
Фото авторки
На знімку: вечорниці знайомлять із традиціями Наддніпрянини

лауреат мистецької премії «Київ» імені Анатолія Москаленка, редактор рубрик «Музеї», «Діаспора» Людмила ЧЕЧЕЛЬ

музеї

■ НА ХОРТИЦІ НОВІ РАРИТЕТИ

Музей історії запорозького козацтва на острові Хортиця поповнився новими експонатами.

Це литаври XVII–XVIII століть, пернач, шаблі, пістоль, інкрустований сріблом, і клейноди. Особливу цінність представляють литаври, за допомогою яких спеціальні старшини – довбиши, скликали козаків на раду, попереджали про загрозу ворожого нападу і передавали накази полкам під час бою.

Як розповів генеральний директор Національного заповідника острів Хортиця Максим Остапенко, насамперед ці предмети – козацькі шаблі, пістоль, ятаган, пернач XVI–XVII століть – характерні для періоду запорозького козацтва, який ще не був представлений експонатами.

Експозиція поповнилась цікавими відреставрованими предметами. Це знахідки гідроархеологічних експедицій із вивчення кораблів XVIII століття часів російсько-турецької війни 1735–1739 років, старовинні друкарські видання й ікони, відновлені в центрі наукової реставрації та експертизи Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника.

■ УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО В ПАРИЖІ

У культурному центрі Посольства України в Парижі відкрилися дві виставки майстрів із Коломиї.

Твори традиційної гуцульської культури та сучасні, присвячені франко-українській дружбі (фото, акварелі, живопис, скульптура), надані Національним музеєм народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського та музеєм «Писанка».

Зокрема, тут представлені роботи прикарпатських художників Мирослава Ясінського, Василя Андрушка, фотохудожника Яреми Проціва.

За словами директора Коломийського музею Ярославів Ткачук, це своєрідний підсумок десятиріччя культурної співпраці музею із французькими художниками мистецької асоціації DUNE, українською діаспорою у Нормандії та Посольством України у Французькій Республіці. Президент асоціації Режіс Бодруг має українське коріння – батько його родом із Яблунева Косівського району. А тим часом у музеї Івана Гончара у Києві та в Коломийському музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття презентують альбом «Гуцульська вишивка», який видало видавництво «Родовід» завдяки експ-послу Французької Республіки в Україні Жан-Полю Везіану.

■ КУТОЧОК ЯПОНІЇ У ЧЕРКАСАХ

У виставковій залі Черкаського художнього музею відкрилася виставка мініатюрних дерев.

Бонсай – це мистецтво вирощувати точні копії дерева в мініатюрі. Представлена колекція нараховує близько ста екземплярів, велика різноманітність стилів та породи: субтропічні дерева – гранати, інжири, а також близькі до наших широт – клени, сосни, ялини, граби.

Особливу увагу привертають казково красиві миртові дерева, фуксія, китайська роза. Всі вони висотою не більше 30–40 см.

Зі слів автора виставки Ігоря Жирова – викладача історії та знавця бонсай – це мистецтво не стоїть на місці, воно змінюється, перебуває в постійному русі.

Мелодія бісеру від Ірини Слободяник

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Цікаво: як ви проводите вихідні? Звісно, можна прогулятися в парку, поїхати до лісу, провести час із рідними та близькими. Я ж раджу завітати до Національного музею українського народного декоративного мистецтва

– У продовж п'яти років у нашому музеї у рамках програми вихідного дня «Сімейне дозвілля» проходять майстер-класи з різних видів народного мистецтва. Фахівці з вишивки, ткацтва, художнього розпису, бісероплетіння діляться секретами своєї майстерності, – розповідає Євгенія Балашова, завідувачка відділом науково-освітньої роботи.

Автору цих рядків пощастило відвідати майстер-клас Ірини Слободяник.

Ірина – майстер-дизайнер із бісероплетіння. Майстер, бо володіє різними техніками, а дизайнер тому, що сама створює композиції. Вона – учасниця багатьох виставок, переможниця конкурсів і фестивалів.

– Усі роботи створюю в техніці багатошарового плетіння, – розповідає мисткиня. Люблю об'ємність.

Майстер-класи даю не часто, але наймовірніше радію, коли це до вподоби іншим, коли люди прагнуть чогось досягти.

А почалося все з вишивання. Спочатку вишила картину хрестиком. В дитинстві її привчали до цієї справи мама та бабуся. Основні техніки бісероплетіння вивчала на спеціальних курсах. І... почали народжуватися й оживати неповторні прикраси.

Минулого року вона вперше повезла свої роботи на виставку-фестиваль

до Москви. Створила колекцію «Український орнамент», розроблену на орнаментах українських вишивок майстрині Ксенії Колотило.

Нещодавно Ірина брала участь у фестивалі «Чарівний бісер-2010» та конкурсі «Золоті руки майстрів», де її твори були одногосно визнані найкращими і вона виборола перше місце.

Виставка у Мінську «Фарби душі» подарувала масу ідей та натхнення. Саме там Ірина зрозуміла, що можна поєднувати батик і вироби із бісеру.

– Що надихає вас на творчість? – цікавилася я в майстрині.

– Це може бути навіть якесь дерево чи квітка, картина, фотографія... Особливо мені подобаються мотиви із мереживом. Останнім часом я багато над цим чаклую, – відповіла вона.

Працюється з задоволенням, коли в родині гармонія. Чоловік, приміром, забирає чотирирічного Артема на прогулянку, щоб Ірина мала можливість пофантазувати, додати нових матеріалів.

...Одна за одною нанизуємо бісеринки, повторюючи за майстринею. Різнокольорове скло виблискує різноманітними барвами. На душі приємно й радісно від отриманого результату: квіточка середньої складності готова!

Фото авторки

Кольоровий світ Софійки Мартусенко

У Музеї книги і друкарства України відкрилася виставка обдарованої вінницької художниці Софійки Мартусенко, стипендіатки фонду Леоніда Кучми «Україна»

...Яскравий равлик у своїй хатинці везе ціле місто. Картину «Равлик» Софійка коментує так, що у кожному равлику – свій світ. Привертає увагу відвідувачів «Художниця»: дівчинка, всередині якої фарби, пензлики, олівці – яскравий і сонячний світ дитинства.

Восьмирічна художниця – вихованка Вінницького дитячого юнацького центру «Барви України». Малює з чотирьох років. До речі, на виставці є її перша робота «Котик».

На картині зручно розмістилася мудра змія.

– Вона допомагає тим, хто не розуміє математики, – пояснює Софійка. – Її я намалувала у сім років.

На відкриття виставки завітала юна й талановита співачка Соломія Лук'янець.

У Софійки справжнє свято – її прийшли привітати лауреати міжнародних конкурсів Арсен Яковенко, Марко Топчій. Їй дарує свої книжки відома поетеса Ганна Чубач.

Це вже друга персональна виставка Софійки Мартусенко.

– Софійка працює у техніці живопису, акварелі, гра-

фіки, батик, захоплюється декоративно-прикладним мистецтвом, – розповідає її мама Ірина. – Навчається у другому класі Вінницької школи-гімназії № 2. Дуже любить читати, танцювати. А ще охоче з нами подорожує Україною.

Пощастило дівчинці на талановиту й закохану у свою справу вчительку-наставницю Світлану Телець.

– Яка чудова робота, – прошепотіла відвідувачка.

І справді, картина «Очі», а на ній – очі, які сміються, замріяні, які плачуть...

Людмила ЧЕЧЕЛЬ
Фото авторки

заступник головного редактора Видавництва, редактор рубрик «Богема», «Далі буде» Алла ЧЕРДИНЦЕВА

далі буде

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ,
редакційна передплата оновленої періодики «Газетно-журнального видавництва Міністерства культури і туризму України» триває!

ГАЗЕТА «КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ»

Тижневик, що знайомить із найцікавішими подіями та найяскравішими особистостями на культурному просторі України й закордону, із тенденціями в сучасному українському та світовому мистецтві, з національними культурними традиціями.

ЖУРНАЛ «УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА»

Один із найстаріших культурологічних часописів в Україні, на шпальтах якого розкривається широка панорама сучасної вітчизняної культури в усьому її розмаїтті. Музика, театр, кіно, образотворче мистецтво, національні традиції, хроніка визначних подій та багато інших актуальних і цікавих тем.

Тел./факс відділу передплати: (044) 498-23-64.
Електронна адреса: sydorenko07@ukr.net.
ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України», 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, (044) 498-23-63, www.uaculture.info.

ЗВЕРТАЄМО УВАГУ,
що здійснити передплату означених видань можна лише безпосередньо через видавництво.

- **Наші постійні партнери:**
Посольство Японії в Україні
Французький культурний центр
Британська Рада в Україні
Німецький культурний центр
«Гете-Інститут в Україні»
Польський інститут у Києві
Чеський центр
Готелі «Premier Palace», «Opera»
Авіакомпанії AIRFRANCE, KLM, WINDROSE
«Туристичний інформаційний центр»

На рубежі XIX–XX століття Арнольд Беклін (1827–1901) був, мабуть, найсвітлішим художником

Зазвичай Беклін не давав назв своїм роботам, але назва «Острів мертвих», швидше за все, належить йому: у квітні 1880 року художник писав із Флоренції замовникові картини, меценатові Олександрю Гюнтеру, що «Острів мертвих» («Die Toteninsel») скоро буде закінчений. В основі сюжету – античний міф про те, що душі героїв і улюбленців богів знаходять останній притулок на острові, який омивають води підземної річки Ахерон, через яку човняр Харон переправляє душі покійних.

Полотно ще не було завершено, коли Беклін отримав від молодого вдови Марії Берна замовлення на «картину для мареня», яка стала власницею другого варіанту «Острова». Всього художник створив п'ять авторських версій шедевра.

У 1885 році Макс Клінгер зробив офорт, який відтворював третій варіант «Острова», а власник картини Фріц Гурлітт випустив його величезним накладом. «Острів мертвих» завоював Європу та Російську імперію. Його меланхолійність відображала настрої в суспільстві, які позначалися словом «декаданс».

Репродукція «Острова» прикрашала кабінет Зігмунда Фрейда у Відні, батько психоаналізу згадував Бекліна у своїх лекціях. Висіла над ліжком у кімнаті Леніна в Цюріху, про що свідчить архівне фото. На світлинні ідальні Жоржа Клемансо все той же офорт. «У живописі люблю понад усе Бекліна», – зізнавався Леонід Андрєєв. Сергій Рахманінов глибоко вражений від картини, п'ятий

варіант якої бачив у Лейпцігу, написав у 1909 році симфонічну поему «Острів мертвих» (загалом у 1890–1910 роках у Європі з'явилось п'ять музичних творів «за мотивами» шедевра Бекліна).

Першовідкривач сюрреалізму в поезії Гійом Аполлінер ставив «Острів» в один ряд із Венерою Мілоською, Моною Лізою і фресками Сікстинської капели; Джорджо де Кіріко зараховував Бекліна до своїх учителів, його вплив визнавав Макс Ернст, а Сальвадор Далі засвідчив повагу в «Дійсному зображенні Острова мертвих Арнольда Беліна під час вечірньої молитви» (1932). Навіаки Володимиру Маяковському Беклін був чужий. Але і той не зміг проігнорувати символ епохи: «Со стенки на город разросшийся Бёклин // Москвой расставил "Остров мертвых"», – писав поет у поемі «Про это» (1923).

У 1920-ті роки популярність Бекліна убуває. Ільф і Петров посміялися у «Дванадцяти стільцях» над нещодавнім кумиром, повісивши «Острів» у кімнаті

ворожки, до якої прийшла вдова Гріцацєва. Втім, і пізніше картина мала палких шанувальників, одним із яких був... Адольф Гітлер. Він «призначив» Бекліна художником, що найглибше виразив «німецькість» і «арійський дух». У 1933 році фюрер купив третю версію картини (всього в нього було 16 робіт художника), яка спочатку знаходилася в його резиденції Берггоф, а з 1940-го прикрашала рейхканцелярію у Берліні. Збереглося фото від 12 листопада 1940 року, на якому Гітлер і Молотов ведуть переговори на тлі картини Бекліна.

У післявоєнні роки Беклін остаточно вийшов з моди, але до класиків зарахований не був. Адже відправною крапкою для розвитку живопису XX століття стала творчість імпресіоністів – його антагоністів.

XXI століття реабілітувало художника. В 2001–2002 рр. приурочена до століття з дня його смерті виставка з тріумфом пройшла в Базелі, Парижі і Мюнхені.

ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ НАШУ ГАЗЕТУ У КІОСКАХ АГЕНТСТВА СОЮЗДРУК СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ. Всеукраїнський культурологічний тижневик. Виходить із 7 жовтня 1923 року

ЗАСНОВНИКИ: Міністерство культури і туризму України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети

ВИДАВЕЦЬ: ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України». Директор Вікторія КАРАСЬОВА

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР Віра МАКОВІЙ

ВИДАВНИЧА РАДА:
Ольга ГОЛИНСЬКА, Антоніна ЖИХОРСЬКА,
Орест КОГУТ, Володимир ОНІЩЕНКО,
Алла ПІДЛУЖНА, Наталя ПОТУШНЯК,
Людмила ЧЕЧЕЛЬ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
ТЕЛЕФОН: 201-66-55 (багатоканальний), ФАКС: 201-66-54
E-mail: cultzhyttya@ukr.net

СВІДОЦТВО про державну реєстрацію КВ №1026 від 26.10.1994
ДРУК: 01034 вул. Гончара, 30-А. СПП «Інтертехнодрук»
За достовірність інформації відповідальність несуть автори і рекламодавці.
Думки авторів публікацій можуть не збігатися із позицією тижневика.
Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви.
При використанні матеріалів посилення обов'язкове.
Наклад 2 000

ЦІНА ДОГОВІРНА

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 60969